

‘Kennis en kunde van de waterbedrijven is onontbeerlijk’

Ben Knapen (Staatssecretaris Ontwikkelingssamenwerking) gaat de uitgaven voor schoon drinkwater, sanitaire voorzieningen, efficiënt watergebruik en veilige delta's verhogen, van 156 naar 254 miljoen euro. Hij roept de watersector op om snel met plannen te komen voor de invulling van zijn nieuwe beleid. De overheid zal bij de uitvoering optreden als makelaar die partijen bij elkaar brengt. ‘De sector moet nu tonen wat ze kan, als antwoord op de behoeften in ontwikkelingslanden.’

Staatssecretaris Knapen tijdens zijn recente werkbezoek aan Benin.

Water is één van de speerpunten van het nieuwe beleid voor ontwikkelingssamenwerking. In een Kamerbrief van 9 januari jl. lichtte staatssecretaris Knapen het beleid toe, onder de noemer ‘Water voor Ontwikkeling’. Op die dag presenteerde hij zijn plannen aan de sector in een bijeenkomst bij Deltares.

Water als basis

De regering onderschrijft de urgentie van de mondiale waterproblemen en de samenhang met de klimaatproblematiek, en de demografische en economische ontwikkelingen. Ook het belang van schoon en betrouwbaar water voor de volksgezondheid, het welzijn en de economische ontwikkeling van mensen wordt onderkend. ‘Toegang tot veilig

drinkwater en een leefomgeving vrij van ziekten is een basisbehoefte en een erkend mensenrecht’, aldus Knapen. ‘Pas dan kan een mens zich ontwikkelen en ontplooiën, en een bijdrage aan de economie van zijn land gaan leveren.’

Kan Nederland-waterland een rol spelen op dit dossier in de ontwikkelingslanden?

Knapen: ‘Ontwikkelingssamenwerking is natuurlijk maar een deel van de scope van de watersector, daar moet men zich ook weer niet op blindstaren. Het is eerder andersom. Om de versnippering in ons veld tegen te gaan hebben wij, vanuit de wens ontwikkelingssamenwerking te professionaliseren, gekozen voor enkele speerpunten waar Nederland echt iets te bieden heeft. Eén daarvan is water, in de meest brede zin:

van stroomgebiedbeheer, via de relatie tussen voedselzekerheid en water, tot schoon drinkwater en sanitatie.’

Enabling environment

‘De komende jaren richten wij ons op vier onderwerpen’, aldus de staatssecretaris, ‘efficiënt waterbeheer, beter beheer van stroomgebieden en veilige delta's, toegang tot veilig drinkwater en sanitatie, en goed bestuur. We kijken dus niet alleen naar de harde kant van water, maar vooral ook naar de ‘enabling environment’: capaciteitsopbouw, gedragsbeïnvloeding, corruptiebestrijding, good governance, lokale organisatie, enzovoort. Om onze ambities op deze gebieden gestalte te geven, zal het waterbudget stijgen van 156 miljoen euro in 2011 naar 254 miljoen in 2015. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu wordt nauw betrokken bij de uitvoering van ons programma, dat aansluit bij de Topsector Water.’

Er is niet toevallig gekozen voor water als één van de speerpunten van beleid. Knapen: ‘Er zitten twee kanten aan deze keuze. Ten eerste de nijpende mondiale problematiek in al haar facetten. En ten tweede het feit dat Nederlanders van oudsher goed zijn op dit terrein. We zien dat de vraag naar Nederlandse kennis sterk toeneemt. Op veel plaatsen in de wereld vormen droogte, vervuiling en uitputting van watervoorraden een steeds groter obstakel voor ontwikkeling. Steeds meer landen zien de ernst

‘VIA PPP’S
MEER PRIVATE
INVESTERINGEN
STIMULEREN’

Watertappunt in Kessounou in Benin.

van deze problemen in en doen voor het vinden van oplossingen een beroep op onze kennis, onze ervaring.’

Makelaarsfunctie

Op zijn beurt vraagt Knapen de Nederlandse watersector de kennis te bundelen en om te zetten in oplossingen. Hij biedt daarbij aan als makelaar te willen fungeren: ‘De kennis die ontwikkelingssamenwerking nodig heeft, zit bij de medewerkers van de ngo’s, de bedrijven, de kennisinstellingen, en niet te vergeten: de studenten. Ik wil partnerschappen tussen de Nederlandse specialisten en de ontwikkelingslanden stimuleren, faciliteren en coördineren. We hebben daarvoor ook onze ambassade extra gefaciliteerd, zodat zij voor ondersteuning ter plekke kunnen zorgen. Het gaat dan niet meteen om geld, maar om het leggen van eerste contacten en ondersteuning bij onderhandelingen. Met als uiteindelijk doel natuurlijk ook om private investeringen te stimuleren.’

De belangrijkste uitgangspunten van het nieuwe beleid zijn de millenniumdoelen en de Global Public Goods. Hierbij kan men denken aan grensoverschrijdende problemen als klimaat en milieu. De nadruk ligt op thema’s en landen waar Nederland een duidelijke meerwaarde heeft. Want daar draait het volgens de staatssecretaris om: ‘Verschil maken, juist in het belang van ontwikkelingslanden. Samengevat betekent dit: minder landen, minder thema’s, meer focus.’ Om daadwerkelijk vooruitgang te boeken, is economische groei noodzakelijk. Het beleid is dan ook gericht op de stimulering van de private sector in ontwikkelingslanden. Bedrijven zorgen voor banen en belastinginkomsten. Het doel is meer zelfredzaamheid voor burgers.

Het thema water past uitstekend in dit beleid, aldus Knapen. ‘Het levert een bijdrage aan gezondheid, armoedebestrijding, economische ontwik-

keling en aan het behalen van de millenniumdoelen.’

Veilig in de delta

Het waterprogramma zal zich niet beperken tot de traditionele gebieden drinkwater en sanitatie: ook waterbeheer valt eronder. Om mensen veilig te laten leven én om hun voedselzekerheid en -productie te vergroten op de plekken waar ecologie, economische groei en natuurgeweld samenkomen: delta’s en kustgebieden. Want juist daar heeft de Nederlandse watersector verstand van: leven en werken in een dichtbevolkte en kwetsbare delta.

Bracht het werkbezoek aan Ghana en Benin hem nieuwe inzichten voor zijn beleid?

Knapen: ‘Ik ben gesterkt in de overtuiging dat onze keuze om de hulp te concentreren op een kleiner aantal landen en speerpunten, de juiste is. Daardoor weten mensen en instellingen beter voor welke onderwerpen men bij ons

kan aankloppen, en waar het zinvol is om te investeren in netwerken. Een voorbeeld: in het reisgezelschap begin februari in Benin was ook het NWP vertegenwoordigd. Ter plekke hebben wij geholpen bij het oprichten van een platform met hun lokale evenknie om de contacten tussen de Nederlandse waterwereld en de stakeholders daar te faciliteren. Dat bedoelen we dus met onze makelaarsfunctie.'

Welke rol ziet u daarbij weggelegd voor de Nederlandse drinkwaterbedrijven?

Knapen: 'Vanuit hun publieke achtergrond zijn het vooral de drinkwaterbedrijven die een actieve rol kunnen spelen in ontwikkelingslanden. Behalve specifieke praktijkkennis beschikken zij over de juiste instelling, waarbij winst maken niet de primaire drijfveer is. Belangrijk is dat men eerst zelf het oor te luisteren gaat leggen in de landen waar het om gaat. Het is cruciaal dat je de situatie ter plekke goed kent en doorgrondt. De aangeboden oplossingen moeten aansluiten op echte, bestaande behoeften. Er moet geen aanbod worden gedaan, zonder dat er vraag naar bestaat. Een voorbeeld: we waren begin januari op bezoek bij het waterbedrijf van Ghana. Daar bleek de helft van het water 'te verdwijnen'. Je zou dan kunnen denken dat je betere leidingen moet aanleggen, of sterkere pompen. Maar als je dieper kijkt, ontdek je dat er niet wordt bijgehouden hoeveel water aan wie wordt geleverd, met als gevolg dat er veel te weinig inkomsten zijn. Er was niet eens bekend hoeveel water er in totaal in het systeem werd gebracht. Good governance begint ermee dat je dat soort basiszaken goed regelt; het gaat immers om een publieke taak die transparant moet worden uitgevoerd. Juist op dat terrein hebben de Nederlandse drinkwaterbedrijven veel kennis en ervaring die hard nodig is in ontwikkelingslanden.'

Concrete doelen

De Kamerbrief 'Water voor Ontwikkeling' bevat enkele concreet uitgewerkte doelen. Zo wil de staatssecretaris in ten minste zeven grote grensoverschrijdende stroomgebieden, grondwatersystemen en delta's bijdragen aan grensoverschrijdende bemiddeling en

Knapen neemt tijdens bezoek aan lagere school in Goutin deel aan handenwasdemonstratie.

'GOED LUISTEREN NAAR BEHOEFTE IN ONTWIKKELINGSLANDEN'

gezamenlijk stroomgebiedbeheer. Ook is het de bedoeling om in vijf landen te helpen bij het opstellen van betere regelgeving op het gebied van water. Dat het de staatssecretaris ernst is bij deze doelen, getuigt zijn belofte bij de presentatie op 9 januari bij Deltares: 'Op deze doelen mag de Tweede Kamer, mag u mij in de toekomst afrekenen.'

Hoe kunnen de Topsector Water en 'Water voor Ontwikkeling' samen een win-winsituatie opleveren voor alle betrokken partijen?

Knapen: 'De speerpunten die wij hebben gekozen, zijn ook terug te vinden in de topsectoren. Logisch, want als je gaat kijken waar Nederland goed in is, kom je vanzelf op zaken als water, landbouw en voedsel. Mijn portefeuille is natuurlijk niet primair bedoeld om de topsectoren te stimuleren, maar om de ontwikkelingssamenwerking te professionaliseren en te optimaliseren. Voor ons zijn de topsectoren geen doel, maar een middel. Beide onderwerpen kunnen namelijk een ijzersterke combinatie vormen. Naarmate een topsector zich beter organiseert, innoveert, nog méér een speerpunt wil zijn, krijgt hij ook meer toegevoegde waarde voor de ontwikkelingssamenwerkingsprojecten die wij willen uitvoeren. Nederland heeft wereldwijd een goed imago op het

gebied van water en governance, dus dat gegeven kun je gebruiken.'

'Het is absoluut een voordeel dat landen op basis van ons imago en de hoge kwaliteit van ons aanbod zeggen: 'Wij willen dat de Nederlanders dat doen.' Het mes snijdt dan aan twee kanten. Ten eerste wordt het ontwikkelingsproject bediend met de beste kennis en ondersteuning, en ten tweede draag je bij aan een verdere versterking van de kennisontwikkeling in de betrokken sector in Nederland. Want Nederlandse bedrijven doen bij het oplossen van nieuwe problemen in ontwikkelingslanden nieuwe kennis op, die hun positie verder versterkt. Het is mijn ambitie, dat je na afloop kunt zeggen: 'Dat land is er beter van geworden, en wij hebben er zoveel van geleerd dat onze topsector nog sterker is geworden.'

Knapen sluit af: 'Kern van de zaak is dat internationale samenwerking ook in deze tijd van belang is. Sterker nog: zij wordt steeds belangrijker. Ik wil nogmaals benadrukken dat Buitenlandse Zaken echt een nieuwe rol speelt. Veel sterker dan in het verleden wordt ons waterbeleid – net als op andere terreinen van ontwikkelingssamenwerking – samen met de sector vormgegeven.' ■